

HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI TEATAJA

AMETLIK AJAKIRI

Ilmub tarviduse järgi, umbes 24 vihikut aastas.

Toimetuse asukoht ja aadress: Tallinn, Hariduse Rahvakomissariaat (Tõnismägi 11). Tel. 453-49.

Nr. 1.

29. augustil 1940.

Nr. 1.

Otsus Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) eelnõu kinnitamise kohta. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioon (Põhiseadus).

Постановление об утверждении проекта Конституции (Основного Закона) Эстонской союзной Советской Социалистической Республики. — Конституция (Основной Закон) Эстонской Советской Социалистической Республики.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsus ENSV Riigivolikogu ENSV ajutiseks Ülemnõukoguks kuulutamise kohta.

Постановление Государственной Думы Эстонской Советской Социалистической Республики о провозглашении Государственной Думы ЭССР временным Верховным Советом ЭССР.

AMETLIK OSA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsus 25. augustist 1940.

RT 1940, 111, 1117.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsustab:

Kinnitada Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) eelnõu, mis esitatud Riigivolikogu Konstitutsioonikomisjoni poolt.

Tallinnas, 25. augustil 1940.

A. Veimer
Riigivolikogu esimees.

O. Lauristin
Sekretär.

Постановление Государственной Думы Эстонской Советской Социалистической Республики от 25-го августа 1940 г.

Г. В. 1940, 111, 1117.

Государственная Дума Эстонской Советской Социалистической Республики постановляет:

Проект Конституции (Основного Закона) Эстонской союзной Советской Социалистической Республики, представленный Конституционной Комиссией Государственной Думы, утвердить. Таллин, 25-го августа 1940 г.

A. Веймер
Председатель Государственной Думы.
O. Лауристин
Секретарь.

**Eesti Nõukogude
Sotsialistliku Vabariigi
Konstitutsioon**
(Põhiseadus).

I peatükk.

Ühiskondlik korraldus.

§ 1. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on töölise ja talupoegade sotsialistlik riik.

§ 2. ENSV poliitiliseks aluseks on töötava rahva saadikute Nõukogud, mis on kindlustatud kapitalistide ja suur-maomanike võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tagajärjel.

§ 3. Kõik võim ENSV-s kuulub linna ja maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu.

§ 4. ENSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustatud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, suurtööstus-ettevõtete tootmisvahendite eraomanduse kaotamise ja nende ettevõtete, pankade, transpordi ja sidevahendite nationaliseerimise tagajärjel sihiga täielikult kaotada inimese eksploateerimine inimese poolt ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond.

§ 5. Sotsialistlik omandus ENSV-s esineb kas riikliku omanduse (kogu rahva vara) või kooperatiivse omanduse kujul.

Конституция
(Основной Закон)
Эстонской Советской Социалистической Республики.

Глава I.

Общественное устройство.

Статья 1. Эстонская Советская Социалистическая Республика есть социалистическое государство рабочих и крестьян.

Статья 2. Политическую основу ЭССР составляют Советы депутатов трудящихся, утвердившиеся в результате свержения власти капиталистов и крупных земельных собственников и установления диктатуры пролетариата.

Статья 3. Вся власть в ЭССР принадлежит трудящимся города и деревни в лице Советов депутатов трудящихся.

Статья 4. Экономическую основу ЭССР составляют социалистическая система хозяйства и социалистическая собственность на орудия и средства производства, утвердившиеся в результате ликвидации капиталистической системы хозяйства и отмены частной собственности на орудия и средства производства в крупных промышленных предприятиях и национализации этих предприятий, банков, транспорта и средств связи в целях полного уничтожения эксплуатации человека человеком и построения социалистического общества.

Статья 5. Социалистическая собственность в ЭССР имеет либо форму государственной собственности (всенародное достояние), либо форму кооперативной собственности.

§ 6. Maa ning maapõuevarad, veed, metsad, suured tehased ja vabrikud, murrud, kaevandused, raudtee-, vee- ja õhustransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud põllumajanduslikud suurettevõtted (sovhoosid, masina- ja traktorijaamad jms.), samuti ka kommunaalettevõtted, kui ka suured majad linnades ja tööstuskeskustes on riigi omandus, see on kogu rahva vara.

§ 7. Kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted ühes nende elusa ja elutu inventariga, kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused, samuti ka nende ühiskondlikud ehitused moodustavad kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omanduse.

§ 8. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval on ENSV seadusega määratud piires lubatud üksiktalupoegade ja käsitöölise eramajapidamised ning väiksed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted.

§ 9. Seadusega määratud piires talumajapidamiste all olev maa kinnistatakse neile tasuta ja põliseks pidamiseks.

§ 10. Seadus kaitseb kodanike isikliku omanduse õigust nende töötuludele ja säästudele, elamule ning kodusele abimajapidamisele, majapidamise inventarile ja koduseile tarbeesemele, isikliku tarvituse ja mõnususe esemele, samuti kodanike isikliku omanduse pärimisõigust.

Статья 6. Земля, ее недра, воды, леса, крупные заводы и фабрики, шахты, рудники, железнодорожный, водный и воздушный транспорт, банки, средства связи, организованные государством крупные сельскохозяйственные предприятия (совхозы, машинотракторные станции и т. п.), а также коммунальные предприятия и крупные дома в городах и промышленных пунктах являются государственной собственностью, то-есть всенародным достоянием.

Статья 7. Общественные предприятия в кооперативных организациях с их живым и мертвым инвентарем, производимая кооперативными организациями продукция, равно как их общественные постройки составляют общественную, социалистическую собственность кооперативных организаций.

Статья 8. Наряду с социалистической системой хозяйства в ЭССР допускаются частные хозяйства единоличных крестьян, ремесленников и кустарей, мелкие частные промышленные и торговые предприятия в пределах, установленных законом.

Статья 9. Земля, занимаемая крестьянскими хозяйствами в пределах, установленных законом, закрепляется за ними в бесплатное и бессрочное пользование.

Статья 10. Право личной собственности граждан на их трудовые доходы и сбережения, на жилой дом и подсобное домашнее хозяйство, на хозяйственный инвентарь и предметы домашнего обихода, на предметы личного потребления и удобства, равно как право наследования личной собственности граждан — охраняются законом.

§ 11. ENSV majanduslikku elu määrab ja suunab riiklik rahvamajanduse plaan ühiskondliku rikkuse suurendamise, töötava rahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindla tõusu, NSVL sõltumatuse kindlustamise ja ta kaitsevõime tugevdamise huvides.

§ 12. ENSV-s on töö iga töövõimelise kodaniku kohus ja au — põhimõttel: „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“.

ENSV-s teostatakse sotsialismi põhimõtet: „igalt ta võimete järgi, igaühele ta töö järgi“.

II peatükk.

Riiklik korraldus.

§ 13. Vastastikuse abistamise teostamiseks majanduslikul ja poliitilisel, samuti ka riigikaitse alal, Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik liitus vabatahtlikult üheõiguslike Nõukogude Sotsialistlike Vabariikidega: Vene NFSV, Ukraina NSV, Valgevene NSV, Aserbaidžani NSV, Gruusia NSV, Armeenia NSV, Turkmeneeni NSV, Usbeki NSV, Tadžiki NSV, Kasahhi NSV, Kirgiisi NSV, Karjala-Soome NSV, Moldaavia NSV, Leedu NSV, Läti NSV — liitriigiks nimetusega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Sellest sihist lähtudes ENSV tagab NSVL-le tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite õigused, mis on määratletud NSVL Põhiseaduse § 14.

Статья 11. Хозяйственная жизнь ЭССР определяется и направляется государственным народнохозяйственным планом в интересах увеличения общественного богатства, неуклонного подъема материального и культурного уровня трудящихся, укрепления независимости СССР и усиления его обороноспособности.

Статья 12. Труд в ЭССР является обязанностью и делом чести каждого способного к труду гражданина по принципу: „кто не работает, тот не ест“.

В ЭССР осуществляется принцип социализма: „от каждого по его способности, каждому — по его труду“.

Глава II.

Государственное устройство.

Статья 13. В целях осуществления взаимопомощи по линии экономической и политической, равно как и по линии обороны, Эстонская Советская Социалистическая Республика добровольно объединилась с равноправными Советскими Социалистическими Республиками: Российской СФСР, Украинской ССР, Белорусской ССР, Азербайджанской ССР, Грузинской ССР, Армянской ССР, Туркменской ССР, Узбекской ССР, Таджикской ССР, Казахской ССР, Киргизской ССР, Карело-Финской ССР, Молдавской ССР, Литовской ССР, Латвийской ССР в союзное государство — Союз Советских Социалистических Республик.

Исходя из этого, ЭССР обеспечивает за СССР в лице его высших органов власти и органов государственного управления права, определенные статьей 14 Конституции СССР.

Väljaspool NSVL Põhiseaduse § 14 eeskirju ENSV teostab riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused.

§ 14. ENSV koosseisu kuuluvad maakonnad: Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Petserimaa, Pärnumaa, Saaremaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Virumaa, Võrumaa ja linnad: Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu, mis ei kuulu maakondadesse.

§ 15. ENSV-1 on Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidust vaba väljaastumise õigus.

§ 16. ENSV territooriumi ei või muuta ilma ENSV nõusolekuta.

§ 17. NSVL seadused on kohalikud ENSV territooriumil.

§ 18. Iga ENSV kodanik on ühtlasi NSVL kodanik.

Kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel on ENSV territooriumil samasugused õigused kui ENSV kodanikel.

§ 19. ENSV võimkonda tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite kaudu kuuluvad:

- a) ENSV Põhiseaduse kehtimapanek ja selle täitmise järelevalve;
- b) ENSV maakondade administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti maakondade ja valdade piiride määramine;
- c) ENSV seaduseandlus;
- d) riigikorra ja kodanike õiguste kaitse;
- e) ENSV rahvamajanduse plaani kinnitamine;
- f) ENSV riigieelarve kinnitamine;

Вне пределов статьи 14 Конституции СССР, ЭССР осуществляет государственную власть самостоятельно, сохраняя полностью свои суверенные права.

Статья 14. ЭССР состоит из уездов: Харюма, Ярвама, Лянема, Петсерима, Пярнума, Саарема, Тартума, Валгама, Вильяндима, Вирума, Вырума и городов: Таллин, Тарту, Нарва и Пярну, не входящих в состав уездов.

Статья 15. ЭССР сохраняет за собой право свободного выхода из Союза Советских Социалистических Республик.

Статья 16. Территория ЭССР не может быть изменяема без согласия ЭССР.

Статья 17. Законы СССР обязательны на территории ЭССР.

Статья 18. Каждый гражданин ЭССР является гражданином СССР.

Граждане всех других союзных республик пользуются на территории ЭССР одинаковыми правами с гражданами ЭССР.

Статья 19. Ведению ЭССР в лице ее высших органов власти и органов государственного управления подлежат:

- a) установление Конституции ЭССР и контроль за ее исполнением;
- b) установление административно-территориального деления ЭССР, а также границ уездов и волостей;
- v) законодательство ЭССР;
- г) охрана государственного порядка и прав граждан;
- д) утверждение народнохозяйственного плана ЭССР;
- e) утверждение государственного бюджета ЭССР;

g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSVL seaduseandlusega, samuti kohalike eelarvete täitmise juhtimine;

h) kindlustus- ja hoiuasjanduse juhtimine;

i) vabariiklikku alluvusse kuuluvate pankade, tööstuslike, põllumajanduslike ja kaubanduslike ettevõtete ning organisatsioonide valitsemine, samuti kohaliku tööstuse juhtimine;

j) liidu alluvusse kuuluvate ettevõtete valitsemise ning seisukorra kontroll ja järelevalve;

k) maa kasutamise, samuti maa-põuevarade, metsade ja vete kasutamise korra määramine;

l) linnade ja muude asustatud kohtade elamu- ja kommunaalmajanduse, elamuehituse ning heaolu juhtimine;

m) teedehitamine, kohaliku side- asjanduse ja transpordi juhtimine;

n) töö-seaduseandlus;

o) tervishoiu juhtimine;

p) sotsiaalkindlustuse juhtimine;

r) alg-, kesk- ja kõrgema hariduse juhtimine;

s) ENSV kultuur-hariduslike ja teaduslike organisatsioonide ning asutuste juhtimine ja üldvabariikliku tähtsusega kultuur-hariduslike ja teaduslike organisatsioonide ja asutuste valitsemine;

t) kehakultuuri ja spordi juhtimine ja korraldamine;

ж) установление, в соответствии с законодательством СССР, государственных и местных налогов, сборов и неналоговых доходов, а также руководство осуществлением местных бюджетов;

з) руководство страховым и сберегательным делом;

и) управление банками, промышленными, сельскохозяйственными и торговыми предприятиями и организациями республиканского подчинения, а также руководство местной промышленностью;

к) контроль и наблюдение за управлением и состоянием предприятий союзного подчинения;

л) установление порядка землепользования, а равно пользования недрами, лесами и водами;

м) руководство жилищным и коммунальным хозяйством, жилищным строительством и благоустройством городов и других населенных мест;

н) дорожное строительство, руководство местным транспортом и связью;

о) законодательство о труде;

п) руководство делом здравоохранения;

р) руководство делом социального обеспечения;

с) руководство делом начального, среднего и высшего образования;

т) руководство культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями ЭССР и управление культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями общереспубликанского значения;

у) руководство и организация дела физической культуры и спорта;

- u) ENSV kohtuorganite korraldamine;
- v) ENSV kodakondsuse-õiguste andmine;
- õ) ENSV kohtute poolt süüdimõistetud kodanike amnesteerimine ja neile armuandmine.

III peatükk.

ENSV kõrgeimad riigivõimu-organid.

§ 20. ENSV kõrgeimaks riigivõimu-organiks on ENSV Ülemnõukogu.

§ 21. ENSV Ülemnõukogu valitakse ENSV kodanike poolt valimisringkondade järgi neljaks aastaks järgmiselt: üks saadik iga 10.000 elaniku kohta.

§ 22. ENSV Ülemnõukogu teostab kõiki õigusi, mis ENSV Põhiseaduse § 13 ja 19 järgi on antud ENSV-le, kui võrd need Põhiseaduse alusel ei kuulu ENSV Ülemnõukogule aruandvate ENSV organite: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja ENSV Rahvakomissariaatide võimkonda.

§ 23. ENSV Ülemnõukogu on ainus ENSV seaduseandlik organ.

§ 24. Seadus loetakse kinnitatuks, kui ta on ENSV Ülemnõukogus vastu võetud lihthälteenamusega.

§ 25. ENSV Ülemnõukogus vastu võetud seadused avaldatakse eesti ja vene keeles ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehe ja sekretäri allkirjadega.

§ 26. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu Juhataja ja tema kaks asetäitjat.

ф) организация судебных органов ЭССР;

х) предоставление прав гражданства ЭССР;

ц) амнистия и помилование граждан, осужденных судебными органами ЭССР.

Глава III.

Высшие органы государственной власти ЭССР.

Статья 20. Высшим органом государственной власти ЭССР является Верховный Совет ЭССР.

Статья 21. Верховный Совет ЭССР избирается гражданами ЭССР по избирательным округам сроком на 4 года по норме: один депутат на 10 тысяч населения.

Статья 22. Верховный Совет ЭССР осуществляет все права, присвоенные ЭССР согласно статьям 13 и 19 Конституции ЭССР, поскольку они не входят в силу Конституции в компетенцию Подотчетных Верховному Совету ЭССР органов ЭССР: Президиума Верховного Совета ЭССР, Совета Народных Комиссаров ЭССР и Народных Комиссариатов ЭССР.

Статья 23. Верховный Совет ЭССР является единственным законодательным органом ЭССР.

Статья 24. Закон считается утвержденным, если он принят Верховным Советом ЭССР простым большинством голосов.

Статья 25. Законы, принятые Верховным Советом ЭССР, публикуются на эстонском и русском языках за подписями председателя и секретаря Президиума Верховного Совета ЭССР.

Статья 26. Верховный Совет ЭССР избирает председателя Верховного Совета ЭССР и двух его заместителей.

§ 27. ENSV Ülemnõukogu juhataja juhatab ENSV Ülemnõukogu istungeid ja juhib tema sisekorda.

§ 28. ENSV Ülemnõukogu istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kaks korda aastas.

Erakorralised istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt tema äranägemisel või ühe kolmandiku Ülemnõukogu liikmete nõudmisel.

§ 29. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees, tema kaks asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja viis Presiidiumi liiget.

§ 30. ENSV Ülemnõukogu Presiidium annab aru kogu oma tegevusest ENSV Ülemnõukogule.

§ 31. ENSV Ülemnõukogu Presiidium:

a) kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu istungjärgud;

b) tõlgitseb ENSV seadusi, annab seadlusi;

c) toimetab rahvahääletust;

d) tühistab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusi ja korraldusi, samuti maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuseid ja korraldusi, — kui need ei vasta seadusele;

e) ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal vabastab ametist ja nimegab ametisse ENSV üksikuid Rahvakomissare ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe ettepanekul, esitades hiljem need otsused kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule;

Статья 27. Председатель Верховного Совета ЭССР руководит заседаниями Верховного Совета ЭССР и ведает его внутренним распорядком.

Статья 28. Сессии Верховного Совета ЭССР созываются Президиумом Верховного Совета ЭССР два раза в год.

Внеочередные сессии созываются Президиумом Верховного Совета ЭССР по его усмотрению или по требованию одной трети депутатов Верховного Совета.

Статья 29. Верховный Совет ЭССР избирает Президиум Верховного Совета ЭССР в составе: председателя Президиума Верховного Совета ЭССР, двух его заместителей, секретаря Президиума и 5 членов Президиума.

Статья 30. Президиум Верховного Совета ЭССР подотчетен Верховному Совету ЭССР по всей своей деятельности.

Статья 31. Президиум Верховного Совета ЭССР:

a) созывает сессии Верховного Совета ЭССР;

b) дает толкование законов ЭССР, издает указы;

в) производит всенародный опрос (референдум);

г) отменяет постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров ЭССР, а также решения и распоряжения уездных Советов депутатов трудящихся, в случае их несоответствия закону;

д) в период между сессиями Верховного Совета ЭССР по представлению председателя Совета Народных Комиссаров ЭССР освобождаст от должности и назначает отдельных Народных Комиссаров ЭССР с последующим вне-

f) annab ENSV aunimetusi;

g) teostab armuandmist kodanikele, kes on süüdi mõistetud ENSV kohtute poolt.

§ 32. ENSV Ülemnõukogu valib mandaatkomisjoni, kes vaatab läbi ENSV Ülemnõukogu saadikute volitused.

Mandaatkomisjoni ettepanekul ENSV Ülemnõukogu otsustab, kas volitusi tunnustada või tühistada üksikute saadikute valimised.

§ 33. ENSV Ülemnõukogu määrab, kui ta seda vajalikuks peab, uurimis- ja revisjonikomisjone igasuguste küsimuste kohta.

Kõik asutused ja ametiisikud on kohustatud nende komisjonide nõudmisi täitma ja neile vajalikud materjalid ja dokumendid esitama.

§ 34. Istungjärgu kestel ei või ENSV Ülemnõukogu liiget ilma ENSV Ülemnõukogu nõusolekuta võtta kohtulikule vastutusele ega vahistada, ENSV Ülemnõukogu istungjärgude vaheajal aga — mitte ilma ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi nõusolekuta.

§ 35. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel määrab ENSV Ülemnõukogu Presiidium uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kahe kuu jooksul arvates ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisest.

§ 36. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel säilitab ENSV Ülemnõukogu Presiidium oma volitused kuni ENSV uue Ülemnõukogu Presiidiumi

сением на утверждение Верховного Совета ЭССР;

е) присваивает почетные звания ЭССР;

ж) осуществляет право помилования граждан, осужденных судебными органами ЭССР.

Статья 32. Верховный Совет ЭССР избирает мандатную комиссию, которая проверяет полномочия депутатов Верховного Совета ЭССР.

По представлению мандатной комиссии Верховный Совет ЭССР решает либо признать полномочия, либо кассировать выборы отдельных депутатов.

Статья 33. Верховный Совет ЭССР назначает, когда он сочтет необходимым, следственные и ревизионные комиссии по любому вопросу.

Все учреждения и должностные лица обязаны выполнять требования этих комиссий и представлять им необходимые материалы и документы.

Статья 34. Депутат Верховного Совета ЭССР не может быть привлечен к судебной ответственности или арестован без согласия Верховного Совета ЭССР, а в период между сессиями Верховного Совета ЭССР, — без согласия Президиума Верховного Совета ЭССР.

Статья 35. По истечении полномочий Верховного Совета ЭССР Президиум Верховного Совета ЭССР назначает новые выборы в срок не более двух месяцев со дня истечения полномочий Верховного Совета ЭССР.

Статья 36. По истечении полномочий Верховного Совета ЭССР Президиум Верховного Совета ЭССР сохраняет свои полномо-

moodustamiseni ENSV uuesti valitud Ülemnõukogu poolt.

§ 37. ENSV uue Ülemnõukogu kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu eelmise koosseisu Presiidium mitte hiljem kui üks kuu pärast valimisi.

§ 38. ENSV Ülemnõukogu moodustab ENSV valitsuse — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

IV peatükk.

ENSV riigivalitsemise organid.

§ 39. ENSV kõrgeimaks täidesaatevaks ja korraldavaks riigivõimu-organiks on ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

§ 40. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu on vastutav ENSV Ülemnõukogu ees ja annab temale aru, kuid ENSV Ülemnõukogu istungjärgude vaheajal on ta vastutav ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi ees, kellele ta annab aru.

§ 41. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu annab määrusi ja korraldusi NSVL ja ENSV seaduste, samuti NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollib nende täitmist.

§ 42. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrused ja korraldused on kohuslikud kogu ENSV territooriumil.

§ 43. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu:

чия вплоть до образования вновь избранным Верховным Советом ЭССР нового Президиума Верховного Совета ЭССР.

Статья 37. Вновь избранный Верховный Совет ЭССР созывается Президиумом Верховного Совета ЭССР прежнего созыва не позже, как через месяц после выборов.

Статья 38. Верховный Совет ЭССР образует Правительство ЭССР — Совет Народных Комиссаров ЭССР.

Глава IV.

Органы государственного управления ЭССР.

Статья 39. Высшим исполнительным и распорядительным органом государственной власти ЭССР является Совет Народных Комиссаров ЭССР.

Статья 40. Совет Народных Комиссаров ЭССР ответственен перед Верховным Советом ЭССР и ему подотчетен, а в период между сессиями Верховного Совета ЭССР — перед Президиумом Верховного Совета ЭССР, которому подотчетен.

Статья 41. Совет Народных Комиссаров ЭССР издает постановления и распоряжения на основе и во исполнение законов СССР и ЭССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР и проверяет их исполнение.

Статья 42. Постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров ЭССР обязательны к исполнению на всей территории ЭССР.

Статья 43. Совет Народных Комиссаров ЭССР:

a) ühtlustab ja suunab ENSV vabariiklike ja liiduvabariiklike Rahvakomisariaatide ja teiste temale alluvate majanduslike, administratiivsete ja kultuuriliste asutuste tööd; ühtlustab ja kontrollib üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinike tööd;

b) koostab ENSV rahvamajandusliku plaani, esitab selle ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid rahvamajandusliku plaani teostamiseks;

c) koostab ENSV riigieelarve ja kohalike eelarvete kokkuvõtte, esitab riigieelarve ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid ENSV riigieelarve ning kohalike eelarvete täitmiseks;

d) võtab tarvitusele abinõusid ühiskondliku korra kindlustamiseks, riigi huvide ja kodanike õiguste kaitseks;

e) juhhib ja kontrollib maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede tööd;

f) tarviduse korral moodustab erikomiteid ja talitusi ENSV Rahvakomisariide Nõukogu juures majandusliku ja kultuurilise üleschituse alal.

§ 44. ENSV Rahvakomissariide Nõukogul on õigus tühistada ENSV Rahvakomissariide käskkirju ja juhendeid ning maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi, samuti seisma panna maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

a) объединяет и направляет работу республиканских и союзно-республиканских Народных Комиссариатов ЭССР и других подведомственных ему хозяйственных, административных и культурных учреждений; объединяет и проверяет работу уполномоченных общесоюзных Народных Комиссариатов;

б) составляет народнохозяйственный план ЭССР, вносит его на утверждение Верховного Совета ЭССР и принимает меры по осуществлению народнохозяйственного плана;

в) составляет государственный бюджет ЭССР и свод местных бюджетов ЭССР, вносит государственный бюджет на утверждение Верховного Совета ЭССР и принимает меры по осуществлению государственного и местных бюджетов ЭССР;

г) принимает меры по обеспечению общественного порядка, защите интересов государства и охране прав граждан;

д) руководит и проверяет работу исполнительных комитетов уездных Советов депутатов трудящихся;

е) образует, в случае необходимости, специальные комитеты и Главные Управления при Совете Народных Комиссаров ЭССР по делам хозяйственного и культурного строительства.

Статья 44. Совет Народных Комиссаров ЭССР имеет право отменять приказы и инструкции Народных Комиссаров ЭССР, решения и распоряжения исполнительных комитетов уездных Советов депутатов трудящихся, а также приостанавливать решения и распоряжения

§ 45. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustatakse ENSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimees;

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjad;

ENSV Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

ENSV Rahvakomissarid:

Kergetööstuse;
Kohaliku tööstuse;
Rahanduse;
Põllutöö;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Kohtu;
Tervishoiu;
Hariduse;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Töö;
Riigikontrolli;

Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud.

§ 46. ENSV Rahvakomissarid juhivad riigivalitsemise alasil, mis kuuluvad ENSV võimkonda.

§ 47. ENSV Rahvakomissarid annavad vastavate Rahvakomissariaatide võimupiires käskkirju ja juhendeid NSVL ja ENSV seaduste, NSVL ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogude määruste ja korralduste, NSVL liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide käskkirjade ja juhendite alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollivad nende täitmist.

уездных Советов депутатов трудящихся.

Статья 45. Совет Народных Комиссаров ЭССР образуется Верховным Советом ЭССР в составе:

Председателя Совета Народных Комиссаров ЭССР;

Заместителей Председателя Совета Народных Комиссаров ЭССР;

Председателя Государственной Плановой Комиссии ЭССР;

Народных Комиссаров ЭССР:

Легкой Промышленности;
Местной Промышленности;
Финансов;
Земледелия;
Торговли;
Внутренних Дел;
Юстиции;
Здравоохранения;
Просвещения;
Коммунального хозяйства;
Социального обеспечения;
Труда;
Государственного Контроля;

Уполномоченных общесоюзных Народных Комиссариатов.

Статья 46. Народные Комиссары ЭССР руководят отраслями государственного управления, входящими в компетенцию ЭССР.

Статья 47. Народные Комиссары ЭССР издают в пределах компетенции соответствующих Народных Комиссариатов приказы и инструкции на основании и во исполнение законов СССР и ЭССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР и Совета Народных Комиссаров ЭССР, приказов и инструкций союзно-республиканских Народных Комиссариатов СССР и проверяют их исполнение.

§ 48. ENSV Rahvakomissariaadid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.

ENSV liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:

Kergetööstuse;
Põllutöö;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Kohtu;
Tervishoiu;
Riigikontrolli.

Vabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:

Kohaliku tööstuse;
Hariduse;
Töö;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse.

§ 49. ENSV liiduvabariiklikud Rahvakomissariaadid, alludes nii ENSV Rahvakomissariide Nõukogule kui ka vastavatele NSVL liiduvabariiklikele Rahvakomissariaatidele, juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasil ENSV-s, välja arvatud ainult piiratud arv ettevõtteid nimekirja alusel, mille kinnitab NSVL Ülemnõukogu Presiidium.

§ 50. ENSV vabariiklikud Rahvakomissariaadid juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasil, alludes vahenditult ENSV Rahvakomissariide Nõukogule.

§ 51. ENSV valitsus või ENSV Rahvakomissar, kelle poole on pöördunud ENSV Ülemnõukogu saadik aru-

Статья 48. Народные Комиссариаты ЭССР являются или союзно-республиканскими или республиканскими.

К союзно-республиканским Народным Комиссариатам ЭССР относятся Народные Комиссариаты ЭССР:

Легкой Промышленности;
Земледелия;
Финансов;
Торговли;
Внутренних дел;
Юстиции;
Здравоохранения;
Государственного Контроля.

К республиканским Народным Комиссариатам относятся Народные Комиссариаты ЭССР;

Местной Промышленности;
Просвещения;
Труда;
Коммунального хозяйства;
Социального обеспечения.

Статья 49. Союзно-республиканские Народные Комиссариаты ЭССР руководят порученными им отраслями государственного управления ЭССР, за исключением лишь ограниченного числа предприятий по списку, утверждаемому Президиумом Верховного Совета СССР, подчиняясь как Совету Народных Комиссаров ЭССР, так и соответствующим союзно-республиканским Народным Комиссариатам СССР.

Статья 50. Республиканские Народные Комиссариаты ЭССР руководят порученными им отраслями государственного управления, подчиняясь непосредственно Совету Народных Комиссаров ЭССР.

Статья 51. Правительство ЭССР или Народный Комиссар ЭССР, к которому обращен запрос де-

pärimisega, on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul ENSV Ülemnõukogus andma suulise või kirjaliku vastuse.

V peatükk.

Kohalikud riigivõimu-organid.

§ 52. Riigivõimu-organeiks maakondades, linnades, valdades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogud.

§ 53. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud valitakse vastava maakonna, linna, valla või alevi töötava rahva poolt kaheks aastaks.

§ 54. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud juhivad kultuurpoliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd oma territooriumil, määravad kindlaks kohaliku eelarve, juhivad neile alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riigikorra kaitset, aitavad kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ning kindlustavad seaduste täitmist ja kodanike õiguste kaitset.

§ 55. Töötava rahva saadikute Nõukogud võtavad vastu otsuseid ja teevad korraldusi NSVL ja ENSV seadustega neile antud õiguste piires.

§ 56. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaiks ja korraldavaiks organeiks on nende poolt valitud täitevkomiteed järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed.

путата Верховного Совета ЭССР, обязаны не более, чем в трехдневный срок дать устный или письменный ответ в Верховном Совете ЭССР.

Глава V.

Местные органы государственной власти.

Статья 52. Органами государственной власти в уездах, городах, волостях и поселках являются Советы депутатов трудящихся.

Статья 53. Уездные, городские, волостные и поселковые Советы депутатов трудящихся избираются соответственно трудящимися уезда, города, волости, поселка сроком на 2 года.

Статья 54. Советы депутатов трудящихся уезда, города, волости, поселка руководят культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории, устанавливают местный бюджет, руководят деятельностью подчиненных им органов управления, обеспечивают охрану государственного порядка, содействуют усилению обороноспособности страны, обеспечивают соблюдение законов и охраны прав граждан.

Статья 55. Советы депутатов трудящихся принимают решения и дают распоряжения в пределах прав, предоставленных им законами СССР и ЭССР.

Статья 56. Исполнительными и распорядительными органами уездных, городских, волостных, поселковых Советов депутатов трудящихся являются избираемые ими исполнительные комитеты в составе: председателя, его заместителей, секретаря и членов.

§ 57. Väikestes valdades, linnades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaks ja korraldavaks organiks nende poolt valitud esimees, tema asetäitja ja sekretär.

§ 58. Töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteed teostavad kultuurpoliitilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtimist oma territooriumil vastavate töötava rahva saadikute Nõukogude ja kõrgema astme riigiorganite otsuste alusel.

§ 59. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas.

§ 60. Valdade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt kuus korda aastas.

§ 61. Linnade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt üks kord kuus.

§ 62. Töötava rahva saadikute Nõukogud valivad oma istungjärgu ajaks juhataja ja sekretäri istungjärgu koosolekute juhtimiseks.

§ 63. Töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvad organid on kohustatud vahenditult aru andma niihästi töötava rahva saadikute Nõukogule, kes nad on valinud, kui ka töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogu täidesaatvale organile.

§ 64. Töötava rahva saadikute Nõukogude kõrgema astme täitevkomiteedel on õigus tühistada alama astme täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi ja panna seisma töötava rahva saadikute

Статья 57. Исполнительными и распорядительными органами Советов депутатов трудящихся в небольших волостях, городах и поселках являются избираемые ими председатель, его заместитель и секретарь.

Статья 58. Исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся осуществляют руководство культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории на основе решений соответствующих Советов депутатов трудящихся и вышестоящих государственных органов.

Статья 59. Сессии уездных Советов депутатов трудящихся созываются их исполнительными комитетами не реже 4 раз в год.

Статья 60. Сессии волостных Советов депутатов трудящихся созываются их исполнительными органами не реже 6 раз в год.

Статья 61. Сессии городских и поселковых Советов депутатов трудящихся созываются их исполнительными органами не реже одного раза в месяц.

Статья 62. Советы депутатов трудящихся избирают на время своей сессии председателя и секретаря для ведения заседаний сессии.

Статья 63. Исполнительные органы Советов депутатов трудящихся непосредственно подотчетны как Совету депутатов трудящихся, их избравшему, так и исполнительному органу вышестоящего Совета депутатов трудящихся.

Статья 64. Вышестоящие исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения нижестоящих испол-

alama astme Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

§ 65. Töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogudel on õigus tühistada töötava rahva saadikute alama astme Nõukogude ja nende täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi.

§ 66. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud kujundavad alljärgnevad täitevkomiteede osakonnad:

Мaa;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Tervishoiu;
Rahvahariduse;
Kohaliku tööstuse;
Kommunaalmajanduse;
Töö;
Teede;
Üld;
Plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud vastavalt maakonna majanduse iseäraldustele moodustada vastavate Rahvakomissariaatide kinnitusel ka teisi osakondi ja talitusi.

§ 67. Vastavalt maakonna oludele üleliidulised Rahvakomissariaadid ja Si-seasjade Rahvakomissariaat moodustavad NSVL ja ENSV seaduste alusel maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude juures oma talitused.

§ 68. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad ja talitused alluvad oma tegevuses nii vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

нительных комитетов и приостанавливать решения и распоряжения нижестоящих Советов депутатов трудящихся.

Статья 65. Вышестоящие Советы депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения нижестоящих Советов депутатов трудящихся и их исполнительных комитетов.

Статья 66. Уездные Советы депутатов трудящихся создают следующие отделы исполнительных комитетов:

земельный;
финансовый;
торговли;
здравоохранения;
народного образования;
местной промышленности;
коммунального хозяйства;
труда;
дорожный;
общий;
плановую комиссию;
сектор кадров при председателе исполнительного комитета.

Кроме того, в соответствии с особенностями хозяйства уезда с утверждения соответствующих Народных Комиссариатов уездные Советы депутатов трудящихся могут создавать и иные отделы или управления.

Статья 67. В соответствии с условиями уезда на основе законов СССР и ЭССР, общесоюзные Народные Комиссариаты и Народный Комиссариат Внутренних Дел создают при уездных Советах депутатов трудящихся свои управления.

Статья 68. Отделы и управления уездных Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как соответствующему уездному Совету депутатов трудящихся и его исполнитель-

§ 69. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

Rahanduse;
 Kommunaalmajanduse;
 Kaubanduse;
 Tervishoiu;
 Töö;
 Rahvahariduse;
 Sotsiaalkindlustuse;
 Üld;
 Plaanikomisjon;
 kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures, ja peale selle, vastavalt linna tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärale, järgmised osakonnad:
 Kohaliku tööstuse;
 Мaa.

§ 70. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii vastava linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka maakonna töötava rahva saadikute Nõukogu vastavale osakonnale.

§ 71. Tallinna, Tartu, Narva ja Pärnu linna töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

§ 72. Töötava rahva saadikute Nõukogude volituste lõppemisel säilitavad nende täidesaatsvad ja korraldavad organid oma volitused, kuni uuesti valitud töötava rahva saadikute Nõukogud mo-

ному комитету, так и соответствующему Народному Комиссариату ЭССР.

Статья 69. Городские Советы депутатов трудящихся образуют следующие отделы исполнительных комитетов:

финансовый;
 коммунального хозяйства;
 торговли;
 здравоохранения;
 труда;
 народного образования;
 социального обеспечения;
 общий;
 плановую комиссию;
 сектор кадров при председателе исполнительного комитета и кроме того, в соответствии с особенностями промышленности города, его городского и пригородного хозяйства:
 местной промышленности;
 земельный.

Статья 70. Отделы городских Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как городскому Совету депутатов трудящихся и его исполнительному комитету, так и соответствующему отделу уездного Совета депутатов трудящихся.

Статья 71. Отделы городских Советов депутатов трудящихся городов Таллина, Тарту, Нарвы и Пярну подчиняются в своей деятельности как Советам депутатов трудящихся этих городов и их исполнительным комитетам, так и соответствующему Народному Комиссариату ЭССР непосредственно.

Статья 72. По истечении полномочий Советов депутатов трудящихся их исполнительные и распорядительные органы сохраняют свои полномочия вплоть

dustavad uued täidesaatvad ja korraldav organid.

VI peatükk.

ENSV eelarve.

§ 73. ENSV riigieelarve koostab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja esitab kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule.

ENSV Ülemnõukogu poolt kinnitatud ENSV riigieelarve avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 74. ENSV Ülemnõukogu valib eelarvekomisjoni, kes esitab Ülemnõukogule oma seisukoha ENSV riigieelarve kohta.

§ 75. ENSV riigieelarve täitmise aruanne kinnitatakse ENSV Ülemnõukogu poolt ja avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 76. Maakondade, linnade ja valdade Nõukogude eelarved sisaldavad tulusid kohalikust majandusest, nende territooriumidel laekuvaist riigituludest neile arvestatava osa ja ka laekumisi kohalikest maksudest piires, mis on kindlaks määratud NSVL ja ENSV seaduseandlusega.

VII peatükk.

Kohus ja prokuratuur.

§ 77. Õigusemõistmist ENSV-s teostavad ENSV Ülemkohus, maakonnanakohtud ja rahvakohtud, samuti NSVL erikohtud, mis moodustatakse NSVL Ülemnõukogu määramisel.

до образования вновь избранными Советами депутатов трудящихся новых исполнительных и распорядительных органов.

Глава VI.

Бюджет ЭССР.

Статья 73. Государственный бюджет ЭССР составляется Советом Народных Комиссаров ЭССР и вносится им на утверждение Верховного Совета ЭССР.

Утвержденный Верховным Советом ЭССР государственный бюджет ЭССР публикуется во всеобщее сведение.

Статья 74. Верховный Совет ЭССР избирает бюджетную комиссию, которая докладывает Верховному Совету свое заключение по государственному бюджету ЭССР.

Статья 75. Отчет об исполнении государственного бюджета ЭССР утверждается Верховным Советом ЭССР и публикуется во всеобщее сведение.

Статья 76. В бюджеты уездных, городских, волостных Советов включаются доходы от местного хозяйства, отчисления от поступающих на их территории государственных доходов, а также поступления от местных налогов и сборов в размерах, устанавливаемых законодательством СССР и ЭССР.

Глава VII.

Суд и прокуратура.

Статья 77. Правосудие в ЭССР осуществляется Верховным Судом Эстонской ССР, уездными и народными судами, а также специальными судами СССР, создаваемыми по постановлению Верховного Совета СССР.

§ 78. Asjade arutamist teostatakse kõigis kohtutes rahvakaasistujate osavõtul, välja arvatud seaduses eriti ettenähtud juhtumid.

§ 79. ENSV Ülemkohus on ENSV kõrgem kohtuorgan. ENSV Ülemkohutule pannakse kõigi ENSV kohtuorganite kohtuliku tegevuse järelevalve.

§ 80. ENSV Ülemkohus valitakse ENSV Ülemnõukogu poolt viieks aastaks.

§ 81. Maakonna kohtud valitakse maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude poolt viieks aastaks.

§ 82. Rahvakohtud valitakse linnade ja valdade kodanike poolt üldise, otse ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

§ 83. Kohtupidamine ENSV-s toimub eesti keeles, kusjuures isikuile, kes seda keelt ei oska, tagatakse täielik tutvumine asja materjalidega tõlgi kaudu, samuti ka õigus esineda kohtus oma emakeeles.

§ 84. Asjaarutamine kõigis ENSV kohtutes on avalik, kuivõrd seadus ei ole teinud erandeid, kusjuures kaebalusele tagatakse kaitse õigus.

§ 85. Kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele.

§ 86. Kõrgemat järelevalvet seaduste täpse täitmise üle kõigi Rahvakomissariaatide ja neile alluvate asutuste, samuti ka üksikute ametiisikute ja ka ENSV territooriumil asuvate kodanike poolt, teostab NSVL prokurör nii vahenditult kui ka ENSV prokuröri kaudu.

Статья 78. Рассмотрение дел во всех судах осуществляется с участием народных заседателей, кроме случаев, специально предусмотренных законом.

Статья 79. Верховный Суд ЭССР является высшим судебным органом ЭССР. На Верховный Суд ЭССР возлагается надзор за судебной деятельностью всех судебных органов ЭССР.

Статья 80. Верховный Суд ЭССР избирается Верховным Советом ЭССР сроком на пять лет.

Статья 81. Уездные суды избираются уездными Советами депутатов трудящихся сроком на пять лет.

Статья 82. Народные суды избираются гражданами города, волости на основе всеобщего, прямого и равного избирательного права при тайном голосовании сроком на три года.

Статья 83. Судопроизводство в ЭССР ведется на эстонском языке с обеспечением для лиц, не владеющих этим языком, полного ознакомления с материалами дела через переводчика, а также права выступать на суде на родном языке.

Статья 84. Разбирательство дел во всех судах ЭССР открытое, поскольку законом не предусмотрены исключения, с обеспечением обвиняемому права на защиту.

Статья 85. Судьи независимы и подчиняются только закону.

Статья 86. Высший надзор за точным исполнением законов всеми Народными Комиссариатами и подведомственными им учреждениями, равно как отдельными должностными лицами, а также гражданами на территории ЭССР осуществляется как

§ 87. ENSV prokurör nimetatakse NSVL prokuröri poolt viieks aastaks.

§ 88. Maakondade ja linnade prokurörid nimetatakse ENSV prokuröri poolt NSVL prokuröri kinnitamisel viieks aastaks.

§ 89. Prokuratuuri organid teostavad oma funktsioone sõltumata ükskõik millistest kohalikest organeist, alludes ainult NSVL prokuröridele.

VIII peatükk.

Kodanike põhiõigused ja -kohused.

§ 90. ENSV kodanikel on õigus tööle, s. o. õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulga ja omadusele.

Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, Nõukogude ühiskonna tootmisjõudude püsiva kasvuga, majanduslike kriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.

§ 91. ENSV kodanikel on õigus puhkusele.

Puhkusõigus kindlustatakse tööliste rõhuva enamuse tööpäeva lühendamise teel 8 tunnini, töölistele ja teenijatele igaaastase palgalise puhkeaja kehtimapanekuga ning laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu kasutada andmisega töötavale rahvale.

Прокурором СССР непосредственно, так и через Прокурора ЭССР.

Статья 87. Прокурор ЭССР назначается Прокурором СССР сроком на пять лет.

Статья 88. Уездные и городские прокуроры назначаются Прокурором ЭССР с утверждения Прокурора СССР сроком на пять лет.

Статья 89. Органы прокуратуры осуществляют свои функции независимо от каких бы то ни было местных органов, подчиняясь только Прокурору СССР.

Глава VIII.

Основные права и обязанности граждан.

Статья 90. Граждане ЭССР имеют право на труд, то-есть право на получение гарантированной работы с оплатой их труда в соответствии с его количеством и качеством.

Право на труд обеспечивается социалистической организацией народного хозяйства, неуклонным ростом производительных сил советского общества, устранением возможности хозяйственных кризисов и ликвидацией безработицы.

Статья 91. Граждане ЭССР имеют право на отдых.

Право на отдых обеспечивается сокращением рабочего дня для подавляющего большинства рабочих до 8 часов, установлением ежегодных отпусков рабочим и служащим с сохранением заработной платы, предоставлением для обслуживания трудящихся широкой сети санаториев, домов отдыха, клубов.

§ 92. ENSV kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise puhul.

Seda õigust kindlustab töölise ja teenijate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, töötavale rahvale tasuta arstiabi võimaldamine, töötavale rahvale laialdase kuurortide võrgu kasutata andmine.

§ 93. ENSV kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustab üldine sunduslik algharidus, tasuta haridus, kõrgem haridus kaasa arvatud; kõrgema kooli õpilaste valdavale enamusele riiklike stipendiumide andmise süsteem; emakeelne õpetus koolides; töötavale rahvale tehastes, sovhoosides, masina- ja traktorijaamades tasuta tootmis-, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine.

§ 94. Naisele antakse ENSV-s mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

Nende õiguste teostamise võimaluse kindlustab naistele meestega võrdse õiguse andmine tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele; ema ja lapse huvide riiklik kaitse, raseduse puhul naisele puhkeaja andmine tööpalga edasimaksmisega; laialdane sünnitusmajade, lastesõimede ja laste-aedade võrk.

Статья 92. Граждане ЭССР имеют право на материальное обеспечение в старости, а также в случае болезни и потери трудоспособности.

Это право обеспечивается широким развитием социального страхования рабочих и служащих за счет государства, бесплатной медицинской помощью трудящимся, предоставлением в пользование трудящимся широкой сети курортов.

Статья 93. Граждане ЭССР имеют право на образование.

Это право обеспечивается всеобщим обязательным начальным образованием, бесплатностью образования, включая высшее образование, системой государственных стипендий подавляющему большинству учащихся в высшей школе, обучением в школах на родном языке, организацией на заводах, в совхозах, машинотракторных станциях бесплатного производственного, технического и агрономического обучения трудящихся.

Статья 94. Женщине в ЭССР предоставляются равные права с мужчиной во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни.

Возможность осуществления этих прав женщин обеспечивается предоставлением женщине равного с мужчиной права на труд, оплату труда, отдых, социальное страхование и образование, государственной охраной интересов матери и ребенка, предоставлением женщине при беременности отпусков с сохранением содержания, широкой сетью родильных домов, детских ясель и садов.

§ 95. ENSV kodanike üheõiguslus, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel on kõikumatuks seaduseks.

Seadus karistab igasugust otsest või kaudset kodanikeõiguste kitsendamist, või ümberpöörduvalt, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanemist sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, niisamuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamist.

§ 96. Kodanike südametunnistuse vabaduse kindlustamiseks on ENSV-s kirik riigist ja kool kirikust lahutatud. Kõigil kodanikel on usukultuste toimetamise vabadus ja usuvastase propaganda vabadus.

§ 97. Vastavalt töötava rahva huvidele ja sotsialistliku korra kindlustamiseks tagatakse ENSV kodanikele seadusega:

- a) sõnavabadus,
- b) trükkivabadus,
- c) koosolekute- ja miitingutevabadus,
- d) tänav-rongkäikude ja meelevahelduste vabadus.

Neid kodanikuõigusi kindlustab trükkivate, paberitavastade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja nende õiguste teostamiseks vajalike muude aineliste tingimuste andmine töötavale rahvale ja ta organisatsioonidele.

§ 98. Vastavalt töötava rahva huvidele ja rahvahulkade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse

Статья 95. Равноправие граждан ЭССР, независимо от их национальности и расы, во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни является непреложным законом.

Какое бы то ни было прямое или косвенное ограничение прав или, наоборот, установление прямых или косвенных преимуществ граждан в зависимости от их расовой и национальной принадлежности, равно как всякая проповедь расовой или национальной исключительности или ненависти и пренебрежения — караются законом.

Статья 96. В целях обеспечения за гражданами свободы совести, церковь в ЭССР отделена от государства и школа от церкви. Свобода отправления религиозных культов и свобода антирелигиозной пропаганды признается за всеми гражданами.

Статья 97. В соответствии с интересами трудящихся и в целях укрепления социалистического строя гражданам ЭССР гарантируются законом:

- a) свобода слова;
- б) свобода печати;
- в) свобода собраний и митингов;
- г) свобода уличных шествий и демонстраций.

Эти права граждан обеспечиваются представлением трудящимся и их организациям типографий, запасов бумаги, общественных зданий, улиц, средств связи и других материальных условий, необходимых для их осуществления.

Статья 98. В соответствии с интересами трудящихся и в целях развития организационной

arendamiseks kindlustatakse ENSV kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühinguisse, kooperatiiv-ühendustesse, noorsoo-organisatsioonidesse, spordi- ja kaitseorganisatsioonidesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi ja töötava rahva teiste kihide ridadest ühinevad aga Üleliidulisse Kommunistlikku (enamlaste) Parteisse, kes on töötava rahva eelvägi töötava rahva võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum.

§ 99. ENSV kodanikele kindlustatakse isikupuutumatus. Kedagi ei tohi vahistada muidu kui kohtu määruse põhjal või prokuröri sanktsiooniga.

§ 100. Seadus kaitseb kodanike korteripuutumatus ja kirjavahetuse saladust.

§ 101. ENSV annab varjupaigaõiguse välisriikide kodanikele, keda töötava rahva huvide kaitsmise või teadusliku tegevuse või rahvusliku vabadusvõitluse pärast taga kiusatakse.

§ 102. ENSV iga kodanik on kohustatud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Põhiseadusest kinni pidama, seadusi täitma, töödistsipliini pidama, ausalt ühiskondlikesse kohustesse suhtuma ja sotsialistliku ühiselu reegleid austama.

самодеятельности и политической активности народных масс, гражданам ЭССР обеспечивается право объединения в общественные организации: профессиональные союзы, кооперативные объединения, организации молодежи, спортивные и оборонные организации, культурные, технические и научные общества, а наиболее активные и сознательные граждане из рядов рабочего класса и других слоев трудящихся объединяются во Всесоюзную коммунистическую партию (большевиков), являющуюся передовым отрядом трудящихся в их борьбе за укрепление и развитие социалистического строя и представляющую руководящее ядро всех организаций трудящихся, как общественных, так и государственных.

Статья 99. Гражданам ЭССР обеспечивается неприкосновенность личности. Никто не может быть подвергнут аресту иначе, как по постановлению суда или с санкции прокурора.

Статья 100. Неприкосновенность жилища граждан и тайна переписки охраняются законом.

Статья 101. ЭССР предоставляет право убежища иностранным гражданам, преследуемым за защиту интересов трудящихся, или научную деятельность, или национально - освободительную борьбу.

Статья 102. Каждый гражданин ЭССР обязан соблюдать Конституцию Эстонской Советской Социалистической Республики, исполнять законы, блюсти дисциплину труда, честно относиться к общественному долгу, уважать правила социалистического общежития.

§ 103. ENSV iga kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust kui Nõukogude korra püha ja puutumatut alust, kui kodumaa rikkuse ja võimsuse allikat, kui kogu töötava rahva jõuka ja kultuurse elu allikat.

Isikud, kes ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust ohustavad, on rahva-vaenlased.

§ 104. Üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks.

Sõjaväeteenistus Tööliste ja Talurahva Punaväes on ENSV kodanike austavaks kohustuseks.

§ 105. Isamaakaitse on ENSV iga kodaniku püha kohus. Kodumaa reetmist: vandemurdmist, üleminekut vaenlase poole, riigi sõjalise võimsuse kahjustamist, salakuulamist — karistatakse seaduse täie valjusega kui kõige raskemat kuritegu.

IX peatükk.

Valimissüsteem.

§ 106. Saadikute valimisi kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse: ENSV Ülemnõukokku, maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetavad valijad üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletusel.

§ 107. Saadikute valimised on üldised: kõigil ENSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassist ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, asukohast, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisukorrast ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimistest ja olla valitav, välja arvatud nõdrameelsed ja

Статья 103. Каждый гражданин ЭССР обязан беречь и укреплять общественную, социалистическую собственность, как священную и неприкосновенную основу советского строя, как источник богатства и могущества родины, как источник зажиточной и культурной жизни всех трудящихся.

Лица, покушающиеся на общественную, социалистическую собственность, являются врагами народа.

Статья 104. Всеобщая воинская обязанность является законом.

Воинская служба в Красной Армии представляет почетную обязанность граждан ЭССР.

Статья 105. Защита отечества есть священный долг каждого гражданина ЭССР. Измена родине: нарушение присяги, переход на сторону врага, нанесение ущерба военной мощи государства, шпионаж — караются по всей строгости закона, как самое тяжкое злодеяние.

Глава IX.

Избирательная система.

Статья 106. Выборы депутатов во все Советы депутатов трудящихся: Верховный Совет ЭССР, уездные, городские, волостные и поселковые Советы депутатов трудящихся, — производятся избирателями на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании.

Статья 107. Выборы депутатов являются всеобщими: все граждане ЭССР, достигшие 18 лет, независимо от расовой и национальной принадлежности, вероисповедания, образовательного ценза, оседлости, социального происхождения, имущественного положения и прошлой деятель-

isikud, kes kohtuotsuse põhjal on ilma jäetud valimisõigusest.

§ 108. Saadikute valimised on ühtaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad osa valimistest võrdsetel alustel.

§ 109. Naistel on meestega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 110. Punaväes teenivail kodanikel on kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 111. Saadikute valimised on otseed: valimised kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse, alates valla ja linna töötava rahva saadikute Nõukogudest kuni ENSV Ülemnõukoguni, teostatakse kodanike poolt vahenditult ottsel valimisel.

§ 112. Hääletamine saadikute valimistel on salajane.

§ 113. Kandidaadid seatakse valimistel üles valimisringkondade järgi.

Kandidaatide ülesseadmise õigus on kindlustatud töötava rahva ühiskondlikele organisatsioonile ja ühingule: kommunistliku partei organisatsioonile, ametiühingule, kooperatiividele, noorsooorganisatsioonile ja kultuurilistele ühingule.

ности, имеют право участвовать в выборах депутатов и быть избранными, за исключением умалишенных и лиц, осужденных судом с лишением избирательных прав.

Статья 108. Выборы депутатов являются равными: каждый гражданин имеет один голос; все граждане участвуют в выборах на равных основаниях.

Статья 109. Женщины пользуются правом избирать и быть избранными наравне с мужчинами.

Статья 110. Граждане, состоящие в рядах Красной Армии, пользуются правом избирать и быть избранными наравне со всеми гражданами.

Статья 111. Выборы депутатов являются прямыми: выборы во все Советы депутатов трудящихся, начиная от волостного и городского Совета депутатов трудящихся вплоть до Верховного Совета ЭССР, производятся гражданами непосредственно путем прямых выборов.

Статья 112. Голосование при выборах депутатов является тайным.

Статья 113. Кандидаты при выборах выставляются по избирательным округам.

Право выставления кандидатов обеспечивается за общественными организациями и обществами трудящихся; коммунистическими партийными организациями, профессиональными союзами, кооперативами, организациями молодежи, культурными обществами.

§ 114. Iga saadik on kohustatud oma tööst ja töötava rahva saadikute Nõukogu tööst valijatele aru andma ja teda võib valijate enamuse otsuse järgi seaduses ettenähtud korras igal ajal ära kutsuda.

§ 115. Valimisi ENSV töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetatakse valimisringkondade kaudu normide järgi, mis määratakse ENSV töötava rahva saadikute Nõukogude valimismäärustikuga.

X peatükk.

Vapp, lipp, pealinn.

§ 116. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapiks on sirbi ja vasara kujutus tõusva päikese kiirtes, piiratud pärjaga, mis on vasemal okaspuu okstest ja paremal rukkipeadest. Mõlemad pärjapooled on põimitud punase lindiga, millel on pealkirjad eesti ja vene keeles: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ ja all tähed „Eesti NSV“. Vapi ülaosas on viieharuline täht.

§ 117. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipp on punasest riidest, mille ülemises vasemas nurgas varda juures on kuldse sirbi ja vasara kujutus ja nende peal kuldsed tähed „ENSV“. Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 1:2.

§ 118. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaks on Tallinn.

Статья 114. Каждый депутат обязан отчитываться перед избирателями в своей работе и в работе Совета депутатов трудящихся и может быть в любое время отозван по решению большинства избирателей в установленном законом порядке.

Статья 115. Выборы в Советы депутатов трудящихся ЭССР производятся по избирательным округам по нормам, устанавливаемым „Положением о выборах в Советы депутатов трудящихся ЭССР“.

Глава X.

Герб, флаг, столица.

Статья 116. Государственный герб Эстонской Советской Социалистической Республики состоит из изображения в лучах восходящего солнца, серпа и молота, окруженных венком, который состоит слева — из хвойных ветвей и справа — из ржаных колосьев. Обе половины венка перевиты красной лентой с надписями на эстонском и русском языках: „Пролетарии всех стран, соединяйтесь“ и ниже инициалы „Eesti NSV“. Наверху герба находится пятиконечная звезда.

Статья 117. Государственный флаг Эстонской Советской Социалистической Республики состоит из красного полотнища с изображением на его верхнем левом углу у древка золотых серпа и молота и над ними — золотых букв „ENSV“. Отношение ширины к длине 1:2.

Статья 118. Столицей Эстонской Советской Социалистической Республики является город Таллин.

XI peatükk.

Põhiseaduse muutmise kord.

§ 119. ENSV Põhiseaduse muutmise toimub ainult ENSV Ülemnõukogu otsusel, mis peab olema vastu võetud Ülemnõukogu poolt vähemalt kahe kolmandiku häälteenamusega.

A. Veimer
Riigivolikogu esimees.

O. Lauristin
Sekretär.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsus ENSV Riigivolikogu ENSV ajutiseks Ülemnõukoguks kuulutamise kohta.

RT 1940, 111, 1118.

Silmas pidades, et Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu kinnitas uue Konstitutsiooni ja arvesse võttes asjaolu, et Riigivolikogu on kogu eesti rahva — tööliste, talupoegade ja töötava intelligentsi — tõeline esindaja ja väljendab eesti töötava rahva tegelikkust ja tõelist tahet, Riigivolikogu otsustab:

Kuulutada Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Riigivolikogu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ajutiseks Ülemnõukoguks kõigi õigustega, mis ette nähtud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioonis (Põhiseaduses) kuni Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Ülemnõukogu valimiseni asja vastu võetud Konstitutsiooni ja Ülemnõukogu valimiste uue määruse alusel.

Глава XI.

Порядок изменения Конституции.

Статья 119. Изменение Конституции Эстонской Советской Социалистической Республики производится лишь по решению Верховного Совета ЭССР, принятому большинством не менее двух третей голосов Верховного Совета.

А. Веймер
Председатель Государственной Думы.

О. Лауристин
Секретарь.

Постановление Государственной Думы Эстонской Советской Социалистической Республики о провозглашении Государственной Думы ЭССР временным Верховным Советом ЭССР.

Г. В. 1940, 111, 1118.

В виду утверждения Государственной Думой Эстонской Советской Социалистической Республики новой Конституции и принимая во внимание, что Государственная Дума является подлинным представителем всего эстонского народа — рабочих, крестьян и трудящейся интеллигенции и выражает действительную и подлинную волю трудового народа ЭССР, Государственная Дума постановляет:

Провозгласить Государственную Думу Эстонской Союзной Советской Социалистической Республики временным Верховным Советом Эстонской Советской

Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi ajutise Ülemnõukogu Presiidiumile teha ülesandeks määrata kindlaks Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Ülemnõukogu valimised vastavalt Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu poolt äsja kinnitatud Konstitutsiooni nõuetele.

Tallinnas, 25. augustil 1940.

A. Veimer
Riigivolikogu esimees.

O. Lauristin
Sekretär.

Социалистической Республики со всеми правами предоставленными ему Конституцией (Основным Законом) Эстонской Советской Социалистической Республики впредь до избрания Верховного Совета Эстонской Союзной Советской Социалистической Республики, на основе ныне принятой Конституции и нового положения о выборах в Верховный Совет.

Поручить Президиуму временного Верховного Совета Эстонской Союзной Советской Социалистической Республики установить время выборов Верховного Совета Эстонской Союзной Советской Социалистической Республики на основе Конституции, утвержденной ныне Государственной Думой Эстонской Советской Социалистической Республики.

Таллин, 25-го августа 1940 г.

A. Веймер
Председатель Государственной Думы.

O. Лауристин
Секретарь.

Vastutav toimetaja Aleksander Kurvits.
Väljaandja: Hariduse Rahvakomissariaat.

Riigi Trükikoja trükk.
Tallinn, Niine t. 11.